

УДК 929+001.89: 378.2:634 «Ро»

ТАТАРЧУК Людмила,
кандидат історичних наук, заступник директора
з наукової роботи Національної наукової
сільськогосподарської бібліотеки НААН
(м. Київ, Україна)

tlm2017@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4714-6958>

ЛЕВ МИХАЙЛОВИЧ РО (1883–1957) – ВІДОМИЙ ВЧЕНИЙ УКРАЇНИ У ГАЛУЗІ САДІВНИЦТВА

У статті здійснено спробу відтворення життєвого та науково-творчого шляху професора Л. М. Ро як одного із засновників наукового садівництва в Україні. Вперше комплексно на основі архівних матеріалів, опублікованих праць і мемуарних джерел проаналізовано основні етапи його наукової біографії, професійної діяльності, наукові здобутки у напрямку селекційної діяльності, пов'язаної із плодовництвом, ентомологією, ботанікою, технічною переробкою продуктів садівництва, городництва, декоративного садівництва, а також участі у становленні наукових установ садівничого профілю в Україні та популяризації аграрних знань.

Дослідження ґрунтується на принципах історизму, об'єктивності, системності й комплексності, що забезпечує всебічне розкриття сутнісно-еволюційних аспектів діяльності вченого. Використано методи проблемно-хронологічного та порівняльно-історичного аналізу, біографічний підхід і контент-аналіз джерел.

Аналіз наукових праць вченого дав можливість виокремити групи досліджень за напрямками: 1) селекція та садівництво; 2) фізіологія плодоношення; 3) агротехніка; 4) методологія досліджень і оцінювання врожайності та прослідкувати еволюцію наукових інтересів Л. М. Ро й визначити їхнє значення для сучасного стану і перспектив розвитку вітчизняної селекційної науки. Результати проведених досліджень дають змогу переосмислити наукову спадщину Л. М. Ро як одного із засновників наукового садівництва в Україні, краще зрозуміти роль вченого у формуванні української селекційної науки першої половини ХХ ст. й актуалізувати його спадщину в сучасному науковому дискурсі щодо перспектив розвитку вітчизняної селекційної науки та підготовки фахівців нової генерації.

Ключові слова: садівництво, плідівництво, наука, бібліотека, вчений, науковий доробок, селекційна діяльність, науково-педагогічна діяльність, Л. М. Ро.

LEV MYKHAILOVYCH RO (1883–1957) – A RENOWNED UKRAINIAN SCIENTIST IN THE FIELD OF HORTICULTURE

The article attempts to reconstruct the life and scientific career of Professor L. M. Ro as one of the founders of scientific horticulture in Ukraine. For the first time, a comprehensive analysis of archival materials, published works, and memoir sources has been carried out, exploring the main stages of his scientific biography and professional activity. His scientific achievements in breeding, particularly in fruit growing, entomology, botany, technical processing of horticultural products, vegetable growing, ornamental gardening, as well as his role in establishing horticultural research institutions in Ukraine and popularizing agricultural knowledge, have been studied in depth.

The research is grounded in the principles of historicism, objectivity, systematicity, and comprehensiveness, allowing thorough exploration of the evolutionary aspects of the scientist's work. Methods used include problem-chronological and comparative-historical analysis, biographical approach, and content analysis of sources.

Analysis of Ro's scientific works allowed categorizing his research into four key areas: 1) breeding and horticulture; 2) physiology of fruit-bearing; 3) agricultural technology; and 4) research methodology and yield assessment. The evolution of L. M. Ro's scientific interests was traced, highlighting their significance for the current state and future prospects of Ukrainian breeding science. The findings enable a reassessment of Ro's scientific heritage as foundational to horticultural science in Ukraine, improving our understanding of his role in shaping Ukrainian breeding science in the first half of the 20th century, and revitalizing his legacy within contemporary scientific discourse concerning the advancement of domestic breeding science and training of the new generation of specialists.

Keywords: horticulture, fruit growing, science, library, scientist, scientific heritage, breeding activity, scientific-pedagogical activity, L. M. Ro.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток аграрної науки, зокрема в галузі садівництва, значною мірою спирається на здобутки видатних учених минулого. Проте діяльність багатьох із них досі залишається малодослідженою або ж узагалі поза увагою істориків науки. До таких постатей належить учений-селекціонер Л. М. Ро, чий вагомий внесок у розвиток плодових культур, методів

селекції та наукової організації дослідної справи заслуговує на ґрунтовне вивчення, передусім його праць, які стали базовими для розвитку вітчизняної школи селекції плодових культур, міжсорткової гібридизації, вивчення біології квіткових бруньок, пилку та плодоношення. Відсутність комплексного історико-наукового аналізу його наукової спадщини зумовлює потребу у дослідженнях, що не лише дасть змогу заповнити прогалини в історії української аграрної науки, а й актуалізувати ідеї та методики, які зберігають актуальність для сучасної селекційної практики. Таке дослідження сприятиме збереженню наукової пам'яті, відновленню історичної справедливості та поглибленню розуміння процесів розвитку аграрної науки в Україні.

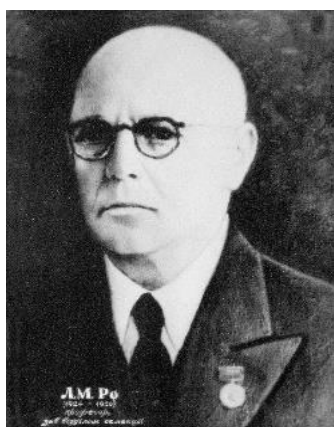
Попри вагомий науковий доробок Л. М. Ро, значна кількість якого у вигляді книг знаходиться у фондах Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки Національної академії аграрних наук України – провідної галузевої бібліотеки-депозитарію сільськогосподарської та лісотехнічної літератури, діяльність його як ученого досі не стала предметом комплексного історико-наукового дослідження. У 2023 р. до ювілейної 140-річниці від дня народження Л. М. Ро коротка інформація про нього, надана Інститутом помології імені Л. П. Симиренка НААН, знайшла чільне місце серед інших у «Календарі знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України» [1, с. 97–98], а також на віртуальній виставці, підготовленій М. Фіткаленко – провідним бібліотекарем Уманського національного університету [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проаналізувавши напрацювання попередніх дослідників [3, с. 58–85; 4; 5, с. 211–214] та енциклопедичне видання [6, с. 278] з інформацією про Л. М. Ро, можна дійти висновку, що комплексне історико-наукове дослідження його діяльності та формування наукового світогляду, де всі аспекти були б розглянуті в єдиному

територіальному і хронологічному контексті, відсутнє, що й зумовило вибір теми статті.

Мета статті – провести історіографічний аналіз питання вивчення життєвого та науково-творчого шляху вченого-селекціонера у галузі садівництва Л. М. Ро, окресливши значення його наукового потенціалу для подальшого розвитку садівництва в Україні.

Виклад основного матеріалу. Народився Лев Михайлович 20 жовтня 1883 р. в с. Ново-Саратівка Петербурзької губернії в родині німецьких

переселенців. Був незаконнонародженим сином мешканки Новосаратівської колонії Ро Сусанни-Юліани. Хлопчик отримав ім'я (Михайло) від хрещеного батька Михайла Матвєєва, який мешкав у с. Висока Гора Псковської губернії. Достовірні відомості про початкову освіту відсутні, але за припущеннями, здобув її у Новосаратівській школі.

У січні 1899 р. вступив як казенний стипендіат до Пензенського училища садівництва. Навчався у Пензенському училищі садівництва, яке закінчив у 1903 р., отримавши ґрунтовну підготовку з агрономії та основ плодівництва. Вчителями Л. М. Ро були: керівник училища В. П. Храповицький (загальне садівництво та технологія переробки плодів), О. І. Журавський (головний садівник, з 1906 р. – завідувач училища), М. Є. Бардін (природознавство, ентомологія, рахівництво), К. К. Бістерфельд (планування садів, декоративне садівництво), О. Г. Гранашев (російська мова, географія), І. С. Кулланда (бджільництво, історія, математика), О. С. Петров (оранжерейне садівництво та квітництво) та ін. [3, с. 67–68].

Під час навчання Л. М. Ро проходив практику в Стрільнинських палацових оранжереях поблизу Санкт-Петербурга під керівництвом головного садівника

оранжерей В. І. Степанова. Після закінчення училища Л. М. Ро був направлений для проходження практики в садових установах і подальшого навчання в Гейзенгеймському королівському училищі садівництва та виноградарства (Königliche Lehranstalt für Obstund Weinbau) поблизу Вісбаденської та Проскауської землі – одному з провідних європейських центрів підготовки фахівців у галузі плодоовочівництва та виноградарства, де стажувався у приватній школі садівництва відомого вченого-плодівника Миколи Гоше у Штутгарті (Німеччина). З вересня 1903 р. по березень 1904 р. працював у розпліднику Піньє Гендона у Турі (Франція), з 6 по 17 вересня того ж року – у розпліднику долини Ольній. Л. М. Ро професійно володів українською, російською, німецькою та французькою мовами, що розширювало його можливості комунікування й навчання.

Перебуваючи в Турі, Л. М. Ро відвідував практичні заняття з плодівництва і був слухачем таких предметів, як: вигонка/висушування плодів, дендрологія, ґрунтознавство та вчення про добрива, плодівництво, сортознавство, переробка продуктів, плодове виноробство. Його наставником був директор училища, відомий помолог та садівник-практик Р.-К. Гете, який фактично і заклав основи його подальшої наукової діяльності.

З 1905 р. Л. М. Ро перебував у Проскау, де удосконалював свої знання з організації садового господарства, дендрології, квітництва, ландшафтного садівництва, сільськогосподарського рослинництва, креслення планів з геодезії, хімії, фізики, фітопатології, фізіології рослин, систематики ентомології, прослухавши курс лекцій з цих питань. Під кінець 1905 р. він повернувся в Росію і деякий час проживав у Санкт-Петербурзі в сім'ї дендролога, інженера-паркобудівника, ландшафтного архітектора А. Е. Регеля (1856–1917), сина директора Ботанічного саду Е. Л. Регеля (1815–1892). Освіта, отримана за

кордоном, значно вплинула на формування наукового світогляду вченого та визначила його подальшу дослідницьку діяльність.

Після повернення в Україну у 1906 р., Л. М. Ро розпочав роботу в Умані спочатку помічником викладача садівництва Уманського середнього училища садівництва та землеробства, а потім – помічником завідувача Царициного саду при училищі, де поєднував свою роботу з науково-освітньою, читаючи лекції на курсах садівництва та городництва при Софійській слобідській двокласній церковно-парафіяльній школі.

Варто відмітити, що у 1909–1912 рр. він працював на Туркестанській сільськогосподарській дослідній станції, перейменованій у 1939 р. на Узбецьку дослідну станцію плодово-ягідного та субтропічного господарства ім. Р. Р. Шредера. У 1947 р. рішенням РНК СРСР станцію перетворено на Науково-дослідний плодово-ягідний інститут Академії наук Узбекистану ім. Р. Р. Шредера) [7]. Тут він як молодий фахівець пропрацював більше року спочатку садівником, а потім був помічником завідувача станції Р. Р. Шредера (1867–1944) – найвідомішого фахівця у галузі селекції та акліматизації так званих культурних рослин, автора низки книг на цю тему. Саме завдячуючи його переконанням, Департамент землеробства прийняв на вакантне місце Л. М. Ро, враховуючи його практичний і теоретичний досвід у садівництві та виноградарстві, незважаючи на відсутність у нього середньої освіти. У своєму обґрунтуванні Р. Р. Шредер зазначав, що Л. М. Ро має широкі практичні знання і вміння, отримані за кордоном, що вищі за диплом середнього навчального закладу. У результаті з 1 травня 1909 р. Л. М. Ро було прийнято на роботу у Туркестані, але лише за наймом.

Доцільно відмітити його активну участь у підготовці експозиції Туркестанської станції для участі в ювілейній сільськогосподарській виставці 13 вересня – 22 жовтня 1909 р., присвяченій 25-річчю Туркестанського

сільськогосподарського товариства, та в роботі наради з дослідної сільськогосподарської справи, що проходила восени 1909 р. у Ташкенті (підготовка експонатів, транспортування до Санкт-Петербурга для участі у виставці плідівництва у 1910 р.).

У 1910 р. Лев Михайлович звільнився з роботи на Туркестанській станції і почав викладання плідівництва, ентомології, ботаніки, технічної переробки продуктів садівництва, городництва, декоративного садівництва у Бобрицькій нижчій школі садівників 1-го розряду Канівського повіту Київської губернії та Полтавському училищі садівництва. Цей період відзначився поєднанням викладацької, експериментальної та агрономічної роботи, що сприяло накопиченню досвіду і формуванню власних наукових підходів. Крім того, до 1 вересня 1912 р. вів курси загального землеробства, ботаніки та ентомології (1 клас), плідівництва (2 клас) і технічної переробки продуктів (3 клас). Того ж року перейшов викладати до Полтавського училища садівництва. У 1924 р. Л. М. Ро був призначений завідувачем відділу плідівництва Мліївської садово-городньої станції (нині – Державне підприємство «Дослідне господарство Дослідної станції помології ім. Л. П. Симиренка Інституту садівництва Національної академії аграрних наук України), де пропрацював до 1929 р. Станція була першою в Україні дослідною установою із садівництва, створеною 25 листопада 1920 р. на базі розсадницького господарства Л. П. Симиренка, заснованого у Млієві 1887 р. Там було зібрано найцінніші помологічні сорти плодових і декоративних порід. На 1912 р. у помологічному розсаднику нараховувалося майже 3000 сортів різних рослин, з них 900 – яблунь, 889 – груш, 350 – черешні та вишні, 115 – персика, 56 – абрикоса, 166 – агрусу, 45 – горіха. Крім того, було 937 сортів троянд, 305 – бузку й різновидів хвойних дерев і кущів. У 1918 р. на базі помологічного розсадника Л. П. Симиренка створено центральну садово-городню дослідницьку станцію, яку очолив син Льва Платоновича – професор

Володимир Симиренко (з 1920 р. – Мліївська садово-городня дослідна станція). У 1989 р. її реорганізовано в Мліївський науково-дослідний інститут садівництва Лісостепу України ім. Л. П. Симиренка, а у 1992 р. – було перейменовано у Мліївський інститут садівництва ім. Л. П. Симиренка УААН.

Організаторами станції у радянський період були: перший директор В. Л. Симиренко, Л. М. Ро – завідувач відділу плодівництва, В. П. Попов – завідувач відділу сільськогосподарської метеорології, Н. А. Гроссгейм – завідувач ентомологічного відділу. Першим завідувачем відділу плодівництва був М. М. Грюнер, разом із В. Л. Симиренком він розробив першу програму відділу 1923 р. У наступні роки програму розвитку плодівництва удосконалив Л. М. Ро. В остаточному вигляді вона була затверджена Радою станції та Київською обласною радою з дослідницької справи на початку 1927 р.

Протягом 1924-1929 рр. Лев Михайлович очолював відділ плодівництва Мліївської садово-городньої дослідної станції – одного з провідних науково-дослідних центрів того часу. Саме цей період став найпродуктивнішим у науковій діяльності вченого. Він вирізнявся реалізацією масштабної селекційної програми, орієнтованої на створення сортів плодових культур, адаптованих до кліматичних умов України.

У межах програми було закладено один із найбільших на той час в Україні гібридних фондів яблуні та груші, що уможливило проведення численних дослідів з гібридизації. Основною метою досліджень було отримання високоврожайних, зимостійких сортів з добрими смаковими якостями плодів, здатних витримувати умови помірного клімату та забезпечувати стабільне плодоношення. Під керівництвом Л. М. Ро було виведено низку перспективних сортів яблуні, серед яких: «Слава переможцям» – сорт із високою зимостійкістю та добрими товарними якостями плодів, «Кальвіль мліївський» – відзначався приємним смаком і придатністю до зберігання, «Серпневе», «Українське»,

«Мліївська красуня» – сорти, що поєднували високу урожайність і стійкість проти хвороб. Значною розробкою став сорт груші «Бергамот мліївський», який завдяки гарній адаптації до ґрунтово-кліматичних умов регіону отримав поширення в дослідних господарствах України. Селекційна діяльність Л. М. Ро вирізнялася системним підходом: він використовував методи міжсорткової гібридизації, аналізував запилювальну здатність сортів, проростання пилку, закладання квіткових бруньок і зимостійкість дерев. Практичні результати цих досліджень активно впроваджувалися в аграрне виробництво, що дало змогу значно підвищити ефективність садівництва.

Наукові ідеї вченого стали підґрунтям для подальшого розвитку селекції плодових культур в Україні, зокрема у межах діяльності Мліївської станції у повоєнний період. Його досвід і методи знайшли продовження у працях учнів і послідовників, серед яких важливу роль відіграли науковці Інституту садівництва НААН.

Після завершення роботи у Млієві Л. М. Ро продовжив науково-педагогічну діяльність, викладаючи дисципліни, пов'язані з садівництвом та селекцією. Зокрема, у 1929–1931 рр. він – професор Херсонського сільгоспінституту, 1931–1934 рр. – Полтавського плодоягідного інституту, 1934–1941 рр. – завідувач кафедри генетики та селекції Кримського сільгоспінституту. Поєднував викладацьку діяльність з селекційною роботою.

З жовтня 1941 до жовтня 1951 рр. Л. М. Ро перебував в евакуації в Азербайджані (Кіровабад, нині – Гянджа) та Узбекистані (Кібрай, Ташкент), де у 1941–1942 рр. очолював кафедру тютюнництва Азербайджанського сільськогосподарського інституту й відділення тутівництва Азербайджанської шовківницької станції.

З жовтня 1942 по січень 1943 рр. працював ученим секретарем Всесоюзного науково-дослідного інституту виноробства і виноградарства

«Магарач» (Середньоазіатська філія) у с. Кибрай (Ташкентська обл.), а згодом, у 1943–1944 рр., – очолив секцію плодово-ягідних культур Середньоазіатської дослідної станції Всесоюзного інституту рослин. У 1944–1945 рр. – завідувач кафедри плодівництва Ташкентського, а з 1951 по 1957 рр. – кафедри плодівництва Кримського сільгоспінститутів (Сімферополь).

Визнання заслуг Л. М. Ро у науковій галузі підтверджується присудженням йому наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук та отриманням звання професора. У 1951 р. його визнано Лауреатом Сталінської премії – найвищого державного титулу, який вручали у СРСР за досягнення в науці, техніці, мистецтві та літературі.

Крім селекційної діяльності Л. М. Ро залишив вагомий науковий доробок з теоретико-прикладних аспектів плодівництва. Його праці відзначаються глибоким аналізом фізіологічних процесів, що відбуваються у плодових деревах, і практичним спрямуванням досліджень. Вже у ранніх працях (напр., «Посібник до оцінки та обліку прибутковості культури плодових дерев» (1911) [8], що мав важливу практичну значущість для економіки садівничої справи, та «Родючість фруктових дерев: його фізіологічні причини та збільшення його штучними заходами [9]), Л. М. Ро звертав увагу на фізіологічні причини плодючості та шляхи її підвищення, що свідчить про глибоке розуміння біологічних процесів, які впливають на врожайність.

У дослідженні «Програма відділу плодівництва Мліївської дослідної станції» [10] автор детально описує методи гібридизації, які дали можливість створити сорти з підвищеною морозостійкістю та високою врожайністю, зазначаючи, що створення нових сортів – це шлях до сталого розвитку садівництва, особливо в умовах мінливого клімату України.

Особливо цінним внеском є дослідження впливу опилювачів на якість плодів, описаних у праці «Матеріали з вивчення впливу морозів зим 1923–1924

та 1927–1928 р. на овочеві дерева» [11]. Ця робота стала одним із перших системних досліджень у сфері перехресного запилення і його впливу на селекційні процеси. Вчений аргументував: «Різноманітність опилювачів є запорукою формування якісного насіння та плодів, що має прямий вплив на генетичну цінність сортів».

Особливу увагу дослідник приділяв фізіології плодоношення. У статті «Закладка квіткових бруньок та їх розвиток у плодових дерев» [12] він проаналізував процес формування квіткових бруньок, відзначивши вплив агротехнічних і кліматичних факторів на інтенсивність та регулярність плодоношення. Дослідження мало прикладне значення для садівників, оскільки дало змогу оптимізувати догляд за деревами з метою стабілізації врожайності.

Ще однією важливою темою стала репродуктивна біологія плодових культур. У роботах «Пророщуваність пилку різних плодових дерев у зв'язку з його фертильністю» [13] та «Перехресне опилювання і самоопилювання у різних плодових дерев» [14] Л. М. Ро детально описав механізми запилення, порівняв здатність пилку до проростання у різних видів та сортів, зокрема яблуні й груші, обґрунтовував доцільність використання перехресного запилення для підвищення врожайності, що стало важливою рекомендацією для практиків-садівників. Саме на цьому акцентував увагу у своїй педагогічній діяльності та видаючи низку методичних посібників і підручників, таких як «Садівництво» [15], «Весняні роботи в овочевому саду» [16], «Осінні роботи в овочевому саду та ягідниках» [17]. Ці видання містять докладні інструкції з догляду за плодовими деревами й організації садів у різні сезони. Водночас слугують практичною підготовкою з чітким дотриманням агротехнічних прийомів щодо стабільних врожаїв та довговічності садів.

Варто відзначити такі праці, як «Плодовий розплідник у Криму» [18] та «Закладка, ремонт та відновлення плодового саду» [19], в яких Л. М. Ро

систематизував свій досвід і запропонував комплексні підходи до створення та відновлення плодово-ягідних насаджень у різних кліматичних умовах.

Лев Михайлович є автором понад 70 наукових праць, присвячених біології плодових культур, агротехніці садівництва та селекційній роботі. Вони вирізняються міждисциплінарним підходом, адже він поєднував селекційні методи з аналітичними спостереженнями у царині фізіології та біології.

Серед них дві фундаментальні праці. Перша – «Хемізація в садівництві» [20], в якій висвітлено значення хімічного живлення і добрив у відновленні та поповненні запасу поживних речовин у ґрунті й важливість їхнього раціонального застосування у комплексі з іншими агротехнічними заходами догляду за плодовими деревами та ягідними культурами. Автор доводить, що різноманітність ґрунтових та кліматичних умов, в яких ростуть дерева, неоднакова, потреби окремих порід та сортів різного віку у поживних речовинах дуже ускладнюють питання визначення кількості добрив потрібного у кожному конкретному випадку. Наступна – «Таксація овочевих дерев, ягідних рослин, виноградників та городніх культур способом Юнге та Кріста» [21], що є одним з перших вітчизняних посібників із методики кількісного оцінювання стану садових насаджень, які широко використовували в Німеччині. Вчений зазначав, що питання таксації щільно пов'язані з питанням прибутковості садівництва взагалі, тому потрібно збирати відомості про урожайність різних сортів дерев і заводити для цього спеціальні книги, в яких би записувалися точні відомості про урожайність різних сортів дерев, про сорт дерева, його ріст, щорічний прибуток та витрати. Збирати такі дані потрібно впродовж багатьох десятиків років, оскільки сади розводять не тільки для себе, а й для прийдешніх поколінь.

Книга «Овочевий розсадник» [22] складається з двох частин: «Дичківництво» і «Овочевий розсадник». У 1-й частині книги подається опис підщеп для різних порід плодових дерев, які, як зазначає автор, мають дуже

важливе значення для майбутнього розвитку дерев. Дослідженнями доведено, що найкращий матеріал для підщеп – це дички, вирощені з насіння місцевого походження з високою морозостійкістю та посухостійкістю кореневої системи, невибагливі до ґрунтових умов і приживання живців. Зазначається, що найкращими підщепами для яблуні є дика лісова яблуня, китайська або сливолистяна яблуня, райська яблуня, сіянці місцевих сортів, сибірська ягідна яблуня, дусен (підщепа напівкарликових дерев) та ін. Підщепи для груші – дика лісова груша, айва. Для вишень і черешень цінними підщепами вважаються морозостійка, посуховитривала, високоросла підщепа кучина (антипка), дика черешня та звичайна вишня. Найпридатнішими підщепами для слив в умовах України є алича, тернослив, терен, для абрикос – дика абрикоса, алича.

У 2-й частині книги автор описує овочевий розсадник, для організації якого найважливіше значення має вибір місця, забезпечення достатньою кількістю робочих рук, зручність транспортування, якісний садивний матеріал. Найкраще місце під розсадник – відкрита ділянка, захищена від сухих панівних вітрів природними та штучними захисними насадженнями з лісових і диких плодових дерев. Найпридатніший під розсадник ґрунт – чорнозем. «Фізичними властивостями найкращі супіскуваті чорноземи, а багатством поживних речовин – глинясті та суглинисті», – пише автор [23 с. 31]. Вагомість наукової спадщини Л. М. Ро підтверджується тим, що багато з наукових положень та практичних рекомендацій зберігають актуальність і дотепер, знайшовши застосування у сучасних програмах селекції та садівництва, а виведені ним сорти культивуються в різних регіонах України.

Аналіз наукових праць вченого дав можливість виокремити групи досліджень за напрямками: 1) селекція та садівництво; 2) фізіологія плодоношення; 3) агротехніка; 4) методологія досліджень і оцінювання врожайності. Крім того, чітко прослідковується еволюція його наукових

інтересів. Професор Л. М. Ро до 1917 р. зосереджувався на методиці оцінювання садів і загальних фізіологічних основах плодоношення; у 1920–1930 рр. сфокусував увагу на практичній селекції, гібридизації, запиленні, морозостійкості, використовуючи емпіричні спостереження, що ґрунтуються на експериментах (особливо у працях з опилення); у 1930–1950 рр. зосередився на підготовці науково-популярних і методичних матеріалів, орієнтованих на виробничу практику і намагання донести знання до широкого кола агрономів-практиків. Наукові праці вченого чітко структуровані (мета – методика – результати – висновки) та вирізняються глибиною дослідження і прагненням до практичної користі для садівництва.

Висновки. Життєвий і творчий шлях діяльності професора Лева Михайловича Ро є зразком служіння науці, практиці й освіті. Його праці відзначаються цілісністю та інноваційністю наукового підходу, який поєднує фізіологічні дослідження, селекційні експерименти й агротехнічні практики, а також методичну орієнтованість на практиків. Внесок Л. М. Ро у становлення української аграрної науки, зокрема галузі садівництва, є вагомим як у теоретичному, так і прикладному плані, слугує джерелом цінного досвіду для сучасних селекціонерів і садівників та заслуговує подальшого глибокого вивчення та популяризації.

Список використаних джерел та літератури

1. Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2023 рік / НААН, ННСТБ; уклад. : В. А. Вергунов, С. В. Нижник, О. В. Корзун, Д. Ю. Корзун, Л. І. Лямець; за наук. ред. В. А. Вергунова. Київ; Вінниця : ФОП Корзун Д. Ю., 2022. 204 с.
2. Лев Михайлович Ро: життєпис та наукова діяльність. 2022. URL: https://library.udau.edu.ua/novini/lev-mihajlovich-ro-zhittepis-ta-naukova-diyalnist.html?utm_source=chatgpt.com. (Дата звернення: 26.05.2025).
3. Черказьянова І. В. «Немецкая линия» в судьбе садовода Л. М. Ро: поиск, гипотезы, факты. *Питання німецької історії*: зб. наук. пр. Дніпро: РВВ ДНУ, 2016. 372 с.

4. Ро Лев Михайлович (1883–1957) – профессор-селекционер (Умань, Пенза, Полтава, Симферополь, Ташкент, Киев). Лауреат Сталинской премии (1951). URL: https://accountology.ucoz.ru/index/ro_lev_mikhajlovich/0-13341 (Дата звернення: 26.05.2025).

5. Татарчук Л. М. Наукова діяльність професора Л. М. Ро (1883–1957) на Мліївській дослідній станції садівництва (1924–1929). *«Науково-інноваційний розвиток агровиробництва як запорука продовольчої безпеки України: вчора, сьогодні, завтра»*. Зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. 19–20 квітня 2023 р. Київ. НААН, ННСГБ. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2023. 260 с.

6. Ро Лев Михайлович. Українська радянська енциклопедія : [в 12 т.]. Т. 12: Пряшів-Світлофор. Київ : Голов. ред. УРЕ, 1963. 576 с.

7. Шредер Р. Р. Участие Опытной станции на выставке в Петербурге в 1910 году. Вып. 2. *Известия Туркестан. с.-х. опыт. станции*. 1911. С. 133–138.

8. Ро Лев Михайлович (плодовод, преподаватель Бобрицкой школы садоводства). Руководство к оценке и учету доходности культуры плодовых деревьев и ягодных кустарников. Санкт-Петербург : Изд. А. Ф. Девриена, 1911. 105 с.

9. Ро Л. М. Плодородие фруктовых деревьев: его физиологические причины и увеличение его искусственными мерами. Санкт-Петербург : Изд. А. Ф. Девриена, 1913. 120 с.

10. Ро Л. М. Программа отдела плодоводства Млеевской опытной станции. Вып. 6. *Труды Млеевской садово-огородной ст.* Млеев: Киев-печать, 1928. 10 с.

11. Ро Л. М. Материалы по изучению влияния опылителей на развитие плодов и семян у опыляемых сортов (за годы 1924–1928). Вып. 23. *Труды Млеевской садово-огородной ст.* Млеев : Радянська Думка, 1929. 247 с.

12. Ро Л. М. Закладка, ремонт и восстановление плодового сада. Симферополь, 1954. 46 с.

13. Ро Л. М. Прорастаемость пыльцы различных плодовых деревьев в связи с ее фертильностью (за 1925–1928). Вып. 14. *Труды Млеевской садово-огородной опытной станции*. Млеев, 1930. 81 с.

14. Ро Л. М. Перекрестное опыление и самоопыление у различных плодовых деревьев. Вып. 15. *Труды Млеевской садово-огородной опытной ст.* Млеев : Киев–Печать, 1929. 97 с.

15. Ро Л. М. Садівництво: підручник з технік мінімуму для гуртків агротехнавчання. Харків : Держсільгоспвидав, 1934. 86 с.

16. Ро Л. М. Весняні роботи в овочевому саду. Харків: Держсільгоспвидав, 1932. 64 с.

17. Ро Л. М. Осінні роботи в овочевому саду. Харків : Держсільгоспвидав, 1932. 67 с.

18. Ро Л. М. Плодовый питомник в Крыму: практическое рук. Симферополь : Держ. вид-во Крим. АРСР, 1938. 74 с.

19. Ро Л. М. Закладка, ремонт и восстановление плодового сада. Симферополь, 1954. 46 с.
20. Ро Л. М. Хемізація в садівництві. Харків, 1933. 83 с.
21. Ро Л. М. Таксація овочевих дерев, ягідних рослин, виноградників та городніх культур способом Юнге та Кріста: підручник про садівників, садово-городні профшколи та технікуми. Харків : Радянський селянин, 1927. 126 с., табл.
22. Ро Л. М. Овочевий розсадник. Харків : Держсільгоспвидав, 1933. 85 с.
23. Ро Л. М. Добір місця під розсадник. *Овочевий розсадник*. Ч. 2. Харків : Держсільгоспвидав, 1933. 85 с.

References

1. Verhunov, V. A., Nyzhnyk, S. V., Korzun, O. V., Korzun, D. Y., & Lyamets, L. I. (Eds.). (2022). *Kalendar znamennykh i pam'yatnykh dat v istoriyi silskohospodarskoyi doslidnoyi spravy Ukrainy na 2023 rik* [Calendar of significant and memorable dates in the history of agricultural research in Ukraine for 2023]. Kyiv; Vinnytsya [In Ukrainian].
2. (2022). Lev Mykhaylovych Ro: zhyttyepys ta naukova diyalnist [Lev Mykhaylovych Ro: biography and scientific activities]. URL: https://library.udau.edu.ua/novini/lev-mihajlovich-ro-zhittepis-ta-naukova-diyalnist.html?utm_source=chatgpt.com [In Ukrainian].
3. Cherkaziianova, I. V. (2016). «Niemetska liniia» v sud'bi sadovoda L. M. Ro: poisk, gipotezy, fakty [«German line» in the fate of gardener L. M. Ro: search, hypotheses, facts]. In *Pytannia nimeckoi istorii* [Issues of German history], pp. 58–85 [In Ukrainian].
4. Ro Lev Mykhailovych (1883–1957) – professor-selektioner (Uman, Penza, Poltava, Simferopol, Tashkent, Kyiv). Laureat Stalinskoi premii (1951) [Lev Mykhailovych Ro (1883–1957) – professor-breeder (Uman, Penza, Poltava, Simferopol, Tashkent, Kyiv). Laureate of the Stalin Prize (1951)]. URL: https://accountology.ucoz.ru/index/ro_lev_mikhajlovich/0-13341 [In Ukrainian].
5. Tatarchuk, L. M. (2023). Naukova diial'nist' profesora L. M. Ro (1883–1957) na Mliivskii doslidnii stantsii sadivnytstva (1924–1929) [Scientific activity of Professor L. M. Ro (1883–1957) at the Mliiv Research Station of Horticulture (1924–1929)]. *«Naukovo-innovatsiynyy rozvytok ahrovyrobnytstva yak zaporuka prodovolchoyi bezpeky Ukrainian: vchora, s'ohodni, zavtra», materialy Vseukrayins'koyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi Kyiv, 19–20 kvitnya 2023 r. / NAAS, NSAL*. Vinnytsya, pp. 211–214 [In Ukrainian].
6. (1963). Ro Lev Mykhaylovych [Ro Lev Mikhailovich]. *Ukrains'ka rads'ka entsyklopediia* [Ukrainian Soviet Encyclopedia]: [v 12 Vol.]. Vol. 12 : Pryashiv-Svitlofor. Kyiv, p. 576 [In Ukrainian].
7. Shreder, R. R. (1911). Uchastie Opytnoi stantsii na vystavke v Peterburge v 1910 godu [Participation of the Experimental Station at the exhibition in St. Petersburg in 1910]. *Izvestiia Turkestanskoi s.-kh. opytnoi stantsii*, 2, 133–138 [In Turkestan].

8. (1911). Ro Lev Mikhaylovich (plodovod, prepodavatel Bobritskoy shkoly sadovodstva) [Ro Lev Mikhailovich (fruit grower, teacher at the Bobritskaya school of gardening)]. *Rukovodstvo k otsenke i uchetu dokhodnosti kultury plodovykh derev'ev i iagodnykh kustarnikov* [Guide to assessing and recording the profitability of fruit tree and berry bush crops]. St. Petersburg [In Russian].
9. Ro, L. M. (1913). Plodorodie fruktovykh derev'ev: ego fiziologicheskie prichiny i uvelichenie ego iskusstvennymi merami [Fertility of fruit trees: its physiological causes and increase by artificial means]. St. Petersburg [In Russian].
10. Ro, L. M. (1928). Programma otdela plodovodstva Mleevskoi opytnoi stantsii [Program of the Department of Fruit Growing of the Mliiv Experimental Station]. Mleyev [In Russian].
11. Ro, L. M. (1929). Materialy po izucheniiu vliianiia opylitelei na razvitie plodov i semian u opyliamykh sortov (za gody 1924–1928) [Materials on the study of the influence of pollinators on the development of fruits and seeds in pollinated varieties (for the years 1924–1928)]. Mleyev [In Russian].
12. Ro, L. M. (1954). Zakladka, remont i vosstanovleniye plodovogo sada [Planting, repair and restoration of an orchard]. Simferopol [In Russian].
13. Ro, L. M. (1930). Prorastaimost' pyl'tsy razlichnykh plodovykh derev'ev v svyazi s ee fertylnost'iu (za 1925–1928) [Germination of pollen of various fruit trees in relation to its fertility (for 1925–1928)]. Mleyev [In Russian].
14. Ro, L. M. (1929). Perekrestnoe opylenie i samoopylenie u razlichnykh plodovykh derev'ev [Cross-pollination and self-pollination in various fruit trees]. Mleyev [In Russian].
15. Ro, L. M. (1934). Sadvnystvo: pidruchnyk z tekhnimumu dlia hurtkiv ahrotekhnnavchannia [Horticulture: a textbook on the technical minimum for agricultural training groups]. Kharkiv [In Ukrainian].
16. Ro, L. M. (1932). Vesniani roboty v ovochovomu sadu [Spring works in the vegetable garden]. Kharkiv [In Ukrainian].
17. Ro, L. M. (1932). Osinni roboty v ovochovomu sadu [Autumn works in the vegetable garden]. Kharkiv [In Ukrainian].
18. Ro, L. M. (1938). Plodovy pitomnyk v Krymu: praktychne rukovodstvo [Fruit nursery in Crimea: practical guide]: Simferopol [In Russian].
19. Ro, L. M. (1954). Zakladka, remont i vosstanovlenie plodovogo sada [Planting, repair, and restoration of the fruit orchard]. Symferopol [In Russian].
20. Ro, L. M. (1933). Khemizatsiia v sadvnystvi [Chemization in horticulture]. Kharkiv [In Ukrainian].
21. Ro, L. M. (1927). Taksatsiia ovochovykh derev, iahidnykh roslyn, vynohhradnykiv ta horodnikh kultur sposobom Iunhe ta Krista: pidruchnyk pro sadvnykiv, sadovo-horodni profshkoly ta tekhnikumy [Taxation of fruit trees, berry plants, vineyards, and vegetable crops by the Junge and Christ method: a textbook for

gardeners, horticultural vocational schools, and technical schools]. Kharkiv [In Ukrainian].

22. Ro, L. M. (1933). Ovochevyi rozsadnyk [Vegetable nursery]. Kharkiv [In Ukrainian].

23. Ro, L. M. (1933). Dobir mistysya pid rozsadnyk [Vegetable nursery]. *Ovochevyu rozsadnyk*, (Part 2), Kharkiv [In Ukrainian].

Надійшла до редакції: 05.06.2025 р.

Схвалена до друку: 01.08.2025 р.